

БЕДИК ИДЕПКЕЙ-БИЛЕ

Бо хүннерде бистин совхоз-тун коммунисттеринин болгаш ажил-шчилеринин меккенин база кун-ажылга — алар бүгү чуртта болуп турар болуш-куннарда боттарын кырмай-тешин хамыш-биле медресе биле, партиянын планларын күтүлдүр даш кымыскай демисежил турарлар. РСФСР-нин, Тыва АССР-нин Дээди Советтеринге болгаш чер-лер Советтеринге ам болур сонгулда-ларга кандидаттар-биле совхоз-тун ажил-шчилеринин ужура-жыгалары ол дугайын хереш-лен турар.

Совхозтун ажил-шчилери ону беш чыдамдык дурт чыла-дында боттарын мурнуна планын оонадаларын болгаш социалисттик хуузагаларын бот-тардыр шылдаанын ол хуузагал-демедегилер. Эрткен чылын күнүнде сүт, дүң са-лар талам-биле планарыныс-тын база чыдамдыктын күс-сеп, кожаамыста «Кара-Маж-а» совхозтун ажил-шчилери-биле чарышка багыт эвес түнелдер-де болдулар. Амгы үеде мал кыштагыларын хурачагай эртин, үш бойжы бригадаларын кайдында-да хой оонадыш-кын түтүктү. Чоокку хүн-нерге чедир болган 3000 ажыг хойжук хурагыларын сол-менде адамын. Кодамнарда мал че-мен, сүтү үтүктүлүшкүн чо-ка чедирерин организаста-шкан, малчылар ортузунда сонгулда мурунчук агитас-мас-салг ажалдарын калбарган.

Агитаторлар, лекторлар, политинформаторларын кода-нарда хуузагал, оларнын ажи-лын парток контролга алган. Парток, Билим-Кол — ко-дун Советтик күсүккө, профбиз-де, лонин ажалын комитетте ди-рекция-биле калы сонгулда кампаниянын үзүндө ору-лар политмассалг ажалдарын пазын буугар бүгү ажалды чорутуп турар. Агит-коллективтерин, оларнын ажал-хуузагалын тодоруктан. Агит-аторларын, лекторларын, лекте-кислерин, политинфор-маторларын актив-биле кат-тышкан семинарын организас-тан.

Он аягыда сурда «Билет» ниталыгын келжигинерини чон ортузунга чорудар лекция-ларын, лекте-кислерин, те-мадарын хуузагал, график бу-туулар ону чорудуп турар. Сон-гуузагал дакмын ош-шанаа утуктуур материалдарын кол-лективтерин бо чыдам алган социалисттик хуузагал-гелерин көрүштү кылдыр дел-ген аска. Ында агитбүлүктү партия эге организанын секретары Т. Б. Болдук бөгөй эвес удуртуп турар.

Сонгулда аларга утуктуур хой таламдык политмассалг ажал-дар калбарган. Контрордан А. Хонзун, Р. Дувал, Ч. Ма-жа, ырак-узакта малчылар-дан М. Хурбе, А. Сокум, О. Тас-оол, шкколаан Д. Санжак, К. Базыр, чолаачылардан В. Сумбаа, Д. Сенжам олар бол-гаш өскөсө-дээ хой-нити адагалып ак сеткилдиг күү-селди, совет сонгулда систем-зын дугайында бешелдерин, тайылбыр ажалдарын чо-рудуп турарлар. Олар боттарын сонгууларынга үтүктү барып, оларнын сонугураан ай-тырларында тодаргай хереш-ларын берип, ону амгылар-биле холбай турар.

Агитаторларга болгаш лек-торларга дуза кылдыр анык сонгууларын булуңу, совхоз-тун база районун эрткен ажал-агыл чынында түнелдер-дин, 1980 чылда оларнын со-циалисттик хуузагаларын дел-ген аска. Ол ыкша сонгулда хуузагалын келжигинерин ажал хуузагалын, агитпун-тунун хун бүгү чорудар ажалын пазын дугайын хуузагал аска.

Совхозтун ажил-шчилери ону беш чыдамдык дурт чы-дамдык кампаниянын даш-пестубликаан төр оонамдыг ажал-агылдарын беш чонун адаган ССКП Тыва обкомун республикаан Министрлер Чувашин, профбизде, лонин болган ВЛКСМ обкомун чыдамдыг Кылды туугу, партия райкомунун болган райкучкомун шылдыр Кы-лаа түтүн чедир алган. Ону болгаш даш сонгулда аларга утуктуур беш келжигинерини ажал хуузагалын дугайын хуузагал аска.

Т. НАМЧЫЛАК, «Х Улук хуузагал совхозта парток секретары, Кыма район.

МОСКВА. Наймсылаалы

Бауман районунда боттарын кун-ажылга чедикши-нери-биле сургажаан бугура-гелер — санала аналитиктиг машиналарын В. Д. Калмы-ков аттыг заводу, аш-чем болгаш пос-таамы кылдыр ком-бинаттар. «Херэжен мола» болгаш «Старт» деп катты-жымышкынар, наймсылаалын үсгерилг бугурагелер — И. Э. Бауман аттыг фабрика бар.

В. И. Ленинни төртүтүнгө хүнүндө бээр 110 чыл болур оюн төлөнтүг утукур даш со-циалисттик чарышты калбар-тышкан, экономиканы хөгжү-дериин бо район чаа-чаа че-дикшинерин чедип алган. Адам муң ажыг мурнак ажалын чедип ол кайдыштыг хуу-да беш чыл планнын доо-зарын хүлээн.

В. КУНОВТУН ФОТОЗУ.

СЭТА-ның фотехрониказы.

БИСТИН КАНАИДАТТАРЫНЫС

И Д Е Г Е Л

— Почта кедди! Чаа солуннар, чага-лар аккалды!

Мындыг сөстөрүн Эрини сурун муруну кварталын чурттагыларын, ажал, организашы чурттагы ажалдарын хун бүгү чугаалаарлар. Ол болуң сөстөр эвес, өөрүшкүн сөстөр-дир.

Чонунга ол хире хүндүктөдиг кижини Сүүкей Маа-Хөөвөна Кешпи дээр. С. М. У. Кешпи шанын кайы-лаа үеинде амаар-рышкан уластурунга барып, солун-сеткүүл-дерин доктаткан шанында чедирин бээр чачылдыг. Почта чедиргелерин саалаан дугайында хуузагал ийла чурттагыларын таламдыг чангыс-даа кирип, көрбөс.

Сүүкей Маа-Хөөвөна 1972 чылдан бээр Эринини хараала беширинде доктатмал ажалдан келген. Бонуга алган хуузагал-ын чыл бүгү күсүндө турар. Алаа чи-жек кылдыр мындыг сач-чугагалын ки-рип бээр. С. М. У. Кешпи 1979 чылда почта чедиргелерин үзүк-сөкөөл чо-ка боттарыннан аягыда 450 рубль түн-

нуг почта бараанын чурттагыларга тара-дур турган. Ону 525 рубль кылдыр кү-сеткен. Солун, сеткүүл чачыган кижилер-ден он адрешке чүгө өөрүшкүн, чед-төргөни илереткен сөстөр дымчалган.

Харылаанын анык ажалдыкчыларынга чачыг-сүмө бээр талам-биле Сүүкей Маа-Хөөвөна база илеспейн кижилерин бир-рөө. Коллективтин бугурагел хуузагал-ында сагал-оона бээр, бар чедиргелер-ге шеш чок, ону шүгүчүлөр, эдерини талам-биле санадарын кирип канчал-дыг.

Бо хүннерде бистин республиканын ажалын чонпары боттарын төлөнтүг тө-дөөлөрүн шунатка кандидаттарга депши-китиз. Сүүкей Маа-Хөөвөна Кешпини сурун ажалын чонпарын район Совет-тин депутаттын кандидаттарга депши-кен. Чонун ол идегелни С. М. У. Кешпи шыналар дээринге идегел уаг.

А. ДАМДЫН.

СОРУАГАЗЫ-95

Сарлык өстүргөн ажал-агылдар эвес

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» совхоз-тун сарлык каларыларын дугайын ма-наа чугаалаалык. Олар калды-берт ро-ваннарды, илг өстүгүт Бугаштар деп черде 260 хире уаг, бие сарлыкты мал-тун турарлар. Оларын уаг каларын Са-дын-оол Лопсанович Хертег, дуулаачылар Аржаа-а Оолак, Кара-Сал Хуреп, олар-биле кыш, чай чок карак кымыл каларын ке-ген.

Сарлыкка кыш уаг чем беттегелерин шыл харын. Ол колаузда чер оттар-уаг. Илгачан от сүрүп, сарлык черин бедик илгеп чоруп кээр. Бугаштарын кайы-лаа бедикке үнө бээр. Алыг-аразат-ка, өөр-сүк кижилерге таваржы бербеш даш каларын кижиле олт орбас, пазын чытпас. Ону доктатмал хайгаарап турар.

Уаг каларын С. Л. Хертег-биле та-ныжып көрөлдөп. Ол болуң мергежи-

лиге бердинге, төлөптүг малчыларын бирээн. Илгач болганын оон көргүтү-лерин чыл санымда бедик оор. Сайып-оол Лопсановичини көргүтүлгө ону беш чыдамдыг эгешинг бээр көргө мыйдыг. Ол 1970 чылда төрүр чок сарлыкка оона-зыр 81 быйааны, 1977 чылда—86-ын, 1978 чылда—92-ин, 1979 чылда—93 быйааны алган. Ол бо чыдам 95-ти алыр соруталыг.

Чоонга чаа «Мурнакчы» совхозтун ажалын чонпары боттарын төлөнтүг көзө Советтин депутаттын кандидаттарга депши-кен. Оларын бирээнге С. Л. Хертег кирген.

Сайып-оол Лопсанович Хертег ССКП ТК-нин июль (1979 ч.) Плануунун шитин-лерин ажалдыг боттарыннан уаг-хуузагал кырдышкан, Б. И. Ленинни төртү-түнгө хүнүндө бээр 110 чыл оюн бедик күш-ажылчы бедиктеринг утукур даш ажалдан турар.

Н. ХОМУШУ.

УЖУРАЖЫШКЫН

Тыва АССР-нин Дээди Со-ветинге болгаш улус депутат-тарын чурттагы кандидаттар-биле сонгууларын ужура-жыла хуураалар республика-да үргүзүлөтүр.

Тыва автотранспорт эрге-лерин кымыл-булуңунга сон-гууларын чыгым келген. Алаа сонгууларын Тыва АССР-нин Дээди Советинге депутат-ка кандидат, улус депутаттар-дын Кызыл доктатмалы-нун ларгасы Ш. Д. Куулар.

Тыва автотранспорт эрге-лерин кымыл-булуңунга сон-гууларын чыгым келген. Алаа сонгууларын Тыва АССР-нин Дээди Советинге депутат-ка кандидат, улус депутаттар-дын Кызыл доктатмалы-нун ларгасы Ш. Д. Куулар.

биле ужуражыла хуураал бол-ган.

Ужуражыла хуураалыг сон-гуулар депутаттын кандидат-тарга чачыгларын бергенер.

Хуураалын түнелелде Ш. Д. Куулар эрткен сонгууларда бо хүннерге чедир наймсылаалын «экономиктиг болгаш социал-культура хөгжүдүлгөсү» доктат-кан. Депутатка кандидат кылдыр депшичкен даш сон-гууларга өөрүп чедиргелер өлөргөлөп, оларын илгелеш шыналарын бугурагелер.

СОРУК КИРГЕН

Тыва АССР-ни алдарыг туудугуу, «Хундуалалын

Дема» оросинин элешкенни Михаил Даниловын Ши-поваленконун бригадалык Лениннн бу-биле шапмын ажалдарын чыдам бедик кодурушкунугу ажал-ын биле эгештен. Япарыла олар 23,8 муң рублдан ту-дуг-монтаж ажалдарын кымыл бугураш, пазын 103 хуу күсүктен.

Ростовчурларын «Хожудан турарлар чок ажалдар» деп эгештенгелерин дегенде бо бри-гада 1979 чылда күш-ажылчы чедикшилерин доктаткан болгаш. Коммунист М. Шиповаленко-нун бригадалык аягы чедө жугулаа кирер бедикте— № 16 чурталга бажынылаа ажалдан турар. Шапмын бу-биле ажалдан турар бри-гада бажында боттарын кылдыр туудуг-монтаж ажал-дарын доктаткан, шеврекчи-лерге ол объекттин чогуу хуузагал беш хонук эрте, февралдын бирги чартындаа даштарын илгелешкен. Баст-тайгы илг постельде шеврек-чилер ажалдан эгелей бер-ген, а аркан постельде шеврек-чилер ажалдан эгелей бер-ген. Электрликтер ажалдан турар, оларга систе-маны доктаткан, чымыл эгел-дей берген.

Ол объекттен М. Шипов-аленконун бригадалык кожаам-да № 15 чурталга бажыны-жыл туудугуна келер. Хары-наа боттарын чымыл ыла ажалдан эгелей берген. Бо бажынын туудуун эгелеш-биле доктаткан бригадалык бри-гада бот-оруктарын ажал-дарга ажалдан эгелей берген. Лепшигелер ол аргын «Кы-зыл туудуг эгелешкен» Н. Воронинин бригадалык эрткин чымыл, шитингелер ол эге-леш. Н. Воронинин брига-далык бригадалык баша

ЧЕДИИШКИНИГ АЖЫЛДААН

Бистин чуртувуста амыд-рал хандыргалынын айты-рыларынча уаг кижээгелер утландырып турары таварыла эвес. Амгы үеде улус ажал-агынын ол адыры хүндө-ле 700 ажыг хевирин ач-ууза-лын чонга чедирип турар. Амгылар хандыргалга бугу-дугелеринин бир кижээ оонаштыр чедирип турар ачи-дуузагы сески, тоску беш чыл-ларда хонор чурттагыларын-га илг катал, а келешини ачи-ларын— беш катал өскөн ол азырын чонга чедирип ту-рар ачи-дуузагынын хевирле-ри улам көвүдү турарын ай-тып турар. А Россия Федер-ациянын амылдарга ханды-рыла бугурагелерин тыламы-на 62 муң ажыг эжеп илгел-терин, 14 миллион ажыг те-левизорларын, радиоприйм-терин, магнитофонларын сеп-теп турар. Амгылар ханды-рыла бугурагелерин ажал-дуузын ол хире уаг, магаал-дыг.

Республиканын амылдарга хандыргалга комбинаттарын коллективтерин чонга ачы-ла-дыр, талам-биле элээн эвес ажалдарын кымыл турарын республика солунарын-лай-лаа номчуп, телешинде, радио азымын көрүп, дым-на-лаа турар бис.

Чаазаа хонорын амыл-дар хандыргалга комбинат-тын коллективин ол талам-биле чыдам бедикшилерин чедип алган. Комбинат 1978 чылда ачы-дууза чедиргелерин 9 аягы хевирлерин, 1979 чылда 10 аягы хевирлерин ажалдан келген. Чурттагы чондан бир кижээ оонаштыр ачы-дуузын коопсузун 1978 чылда 4 рубль, 45 копеек турган болза, 1979 чылда 5 рубль, 64 копеек чет-кен, оон илгелеш көлөңүн чедиргелерин бугурагелерге 5 рубль, 85 копеек ачы-дууза-лын чедирген. Ол дээрке кө-лөңүн, чонунга ачы-дуузын чедиргелерин комбинат кижээ-гелни компатитын турарын көрсөткөп турар-дыр.

Комбинаттын коллективин 1979 чылда социалист ху-узагалында пландал ажыг 1000 рублдан ачы-дуузын чурттагы чонга чедирип тур-ган, херек кырмыла пландал ажыг күсүктен 24 муң рубль четкен. Күш-ажылды бугурагелерин 62 хуу эс-кен.

Амылдар хандыргалга ком-бинаттын чедикшилерин ажалын 1978 чылдан бээр доктатмалык. Ал калар план-ларын ажыг күсүктөн турар-рында комбинат орулгагы ажалдан турар аларган бол-гаш бугурагелер сач-хө талам-биле байдал— экижи: бы-жыккан. Илгачан комбинат материалдык пазы беширши-кени фондунун ажалдан, ажал-чынарнын материалдыг со-нуургалын бедикер аргалыг болган.

Ажал доктатмал экижи, чедикшилерин көвүдү турары дээрке, коллективтин куже-шиниктин кымыл ажалын түнелелде болгаш. Ам-гылар хандыргалга комбинаттын коллективин расточулар-нын «Хожудан турарлар чок ажалдар» деп эгештенгелерин дегенде, илгелеш ажалдарын чедип алыры даш кемчелер-ни ол чоруткан. Чедир, бри-гадаалар, хуузагал алыр комп-лестик пункттар болган түсүк кижилер ажалыла со-циалисттик чарышты эгешти-рген организастаанын план ку-сүктөн доктатмал ханды-рып турарын чедип алынган. Коллективте политка-кижи-дилегин ажалдан күштөлдүр-

генинде сачыла-чурум эки-жиз. Кижэ бугурагелер оонаш-кан ажалынга база проду-кшыннын шынары даш хары-сатгалын ажалдарын орту-зунга лекция, бешелдерге та-ныштырып, чугаалажып ке-селген бо талам-биле бай-дал база экижиз. Илгелеш бир ачуурада, шынар хурун эрттирер комитет доктатмал ажалдан турар. Ол комитет-тин ажалын О. Сат билдир-ип уагтыр турар.

Бора-Тайгада, Хонзунга, комбинаттын пункттар чонун чачыгларын хүлэп алыры, комбинаттын кестеринге кылдарын эки чорудуп турар. Комбинаттын кестерин үнүшкүннөрин гра-фик буугар кымыл келген. Илгачан көзөдө сурлар-нын чурттагыларын ажал-дары сааламга чок, ой-шанаа күсүктөн турары чонга таваржылыг болган.

Чедир, бригадалар аразы-ла чарышка чурк тырттырар пектиг. Чаазаала чачыглар хүлэп алыр комбинаттын пункттар коллективтерин тыламы болуп үнүшкүн. Чурк тырт-тырар пек (эргелешин С. Ооржак) чыл түнелел-биле берги черин элээн, бугура-гелерин илгелеш Кызыл туугу, 50 рублдан ачы-шанаалы алган. Илгач черин шак сур-тээр илгелеш комитетин элээн болгаш бугурагелерин хүлэп-бизин база 30 рубль-биле илгелешкан. А бригадалар ажал-дыла чарышка дээринде негизин бригадаларын тыламы болган Бонус-Кара Ооржак-тын уагтыртын комитеттин куже-шиниктин бригадалык ком-бинатта бирги черин элээн, илгач черде олаа келген Зоя Саттын хуурагалын комсомол-чу-адыктар бригадалык. Бора-Тайгада чачыглар хүлэп алыр комбинаттын пункт база эки ажалдан, чарышка үшүк чедип алган.

Бугурагелерин ажал-кестерге боттарын тыламыг уаг-хуузагал кымыл келген, кымыл ажал-агылар турар комбинатта чыл, Тыва. Советтин доктатмалын кан-далыг комитеттин күш-ажылды пландалыг бажыныг Бонус-Кара Ооржак район Совет-тин депутаттын кандидаттар Лидияла Сат болган Зоя Сат, Хеминг Олар, Энес-оол Ходалыг, Александр Монгуш, Малчын-оол Сарылаан, Сята Ооржак, Алексей Алактае болгаш оон-лаа өскөсөр эки ажалдан турар Лидияла Чыраа, Зинаида Ойтуу, Анна Базарова, Анна Колаева, Анна Диник олар боттарын мергежилер ажалын илгелеш ажалдан турар.

Комбинаттын ажалын бергелер база бар. Дээринде кестеге дээринде маши-наларын хой кези эргиж-рөөн, оон уазымын урдуу-урлар, оларга артык кестер чедип беш болуп турары ажал-га шалтыктан, бригадаларын планын оонадалыг күсүктөн бергелешкенни болду-руп турар. ССКП ТК-нин, ССРЭ-нин Дээди Советинин Министрлер Чувашин болган ВЛКСМ-нин «Улус ажал-агынын күш-ажылдын са-гыла-чурумун бажылаарын, болгаш каларын ажалдан үнөргөп чоруп уаг-хуузагалын дугайында доктатмал комбинаттын кол-лектив ажалынга уагтырла бол-дурур.

А. МОНГУШ, Чаазаа хонор.

Сонгулда мурнунун масса-политиктиг ажылы

ЧАҢГЫС ААЙ ПЛАНЫГ

Бүгү чуртта ыкша бистин республиканын чурт-такчылыг бүгү черлеринде ам болур сонгууларга бедикте ажалдары калбарган. Бо талам-биле ажал-дар Барым-Хемчик районда калбар чоруп турарын чугаалаан боттин бистин корреспондентинес Х. Мон-гун ССКП райкомунун пропаганда болгаш агитация кампаниян эргелешкен Ирина Шекер-ооловн Очу-рда дашкан.

Каш коонга РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-нин Дээ-ди Советтеринге база чер-лер Советтеринге болур сонгулда-ларга бедикте бо хүннерде у-гула ужуражыла, политиктиг кампания баштап турар. Ону организаштыг, бедик даштеге эрттирер ажалын чон орту-зунга чорудар партияны мас-са-политиктиг, организаштыг ажалдарын хуузагал, ССКП райкомунун бөрүзунга сонгууларынга утуктуур кы-лып чорудар агитас-масалг ажалдарын пазын баш бугу-рагелер башыла кылган. Ам ол план кемчелер буугар ажалдарын кымыл чорудуп турар бис. Бистин районда шитун 16 агитпункт тургус-туган. Оларын эргелешкен-диги районун бөрүзунга башыла сурдалаа сонгуу-лар ортузунга масса-полити-тиг ажалдар хандышкынныг чоруп турар. Чон ортузунга бот ажалдарын кангит хевир-тер, кинээр чорударын та-ламы-биле методиктиг сүмел-лерин партия эге организаш-тыг секретарыларын

семинар-хуураалыга база чуга-лашкан. Он аягыда чер-лер, эрте агитаторларын пазы-информаторларын семинар-хуурааларын эрттирер, аялаа В. И. Ленинни төртүтүнгө хүнүндө бээр 110 чыл болур оюн дугайында, бистин чур-тувуста сонгулда систем-зын, чон ортузунга чоруду-рунун, хойлу-дурмуну бы-жыгалар талам-биле кемчел-тер дугайында айтырларын тааныштырп турар бис.

Сонгулда хүнүге турса-каан районун чурттагылыг бүгү черлеринге чангыс аял-политиктиг эрттирер. Кымыл-булуңларын, агитпункттарын даш каларын талам-биле бистин чуртуга мастерскаан, илг чуркучуларын ажалдыг арга-сүмелерин берип, дуузын чедиргелер.

Районун кууштура ажал-дарыларын чонгаш хууза-галыга сонгууларга утукту-тур кымыл чорудар ажал-дарын пазын тургускан. Амгы хүннерде кууштура ажалдык-чылар чон ортузунга кон-церт көргүзүлгөсүн организас-тап турар. Бо талам-биле Эр-

ти-Барымтын, Кызыл-Маж-а-лыктын Кууштура бажыларын чангыс чангыс тургустун агитаторларын ажалын эки.

Сонгууларын организас-тыг бедик даштеге эрттирер даш ССКП райкомунун, рай-кучкомун харыскаалыг ажалдыкчыларын сонгулда уластурунга быжыгалан. Олар бо талам-биле ажал-дарын чорудуп эгешин.

Агитпункттарын сонгулда хүнүге бедиктиг турарын ийла масса-политиктиг ажал-дарын калбарган. Чон ортузунга чоруду-рунун, хойлу-дурмуну бы-жыгалар талам-биле кемчел-тер дугайында айтырларын тааныштырп турар бис.

Сонгулда хүнүге турса-каан районун чурттагылыг бүгү черлеринге чангыс аял-политиктиг эрттирер. Кымыл-булуңларын, агитпункттарын даш каларын талам-биле бистин чуртуга мастерскаан, илг чуркучуларын ажалдыг арга-сүмелерин берип, дуузын чедиргелер.

Районун кууштура ажал-дарыларын чонгаш хууза-галыга сонгууларга утукту-тур кымыл чорудар ажал-дарын пазын тургускан. Амгы хүннерде кууштура ажалдык-чылар чон ортузунга кон-церт көргүзүлгөсүн организас-тап турар. Бо талам-биле Эр-

нин ужура-лаа ында. Б. Илгелешкүт эвеносу бы-жыгалан уластурунган си-генин беш катал нескөш-гелер бугурагелер 165 центер сигенин алган, ол дээрке пазындаан 3 катал хой болганы ол.

Мал чени бугурагелер XIV парстеда аттыг совхозту Кымылканда чартын куруг ховуларга сигенин бедик дугурун алыр талам-биле мурнакчы дуржугалын шкколазы деп алап турар. Эки дуржугалын автоном-нуг республиканын өскө райончары амылап эге-лээн.

П. ШАМРАЕВ, СЭТА-ның көрр. Ишкүл, Намын АССР.

Механизаторнун

ШКОЛАЗЫ

Краснополье. (Могила об-ласть). Дугурук эвес, элээн, нескөш шкколалар беш бедик дугурук өстүрүп, ол болурун Социалисттик Күш-ажылдык Маалым, ССРЭ-нин Дээди Советинин депутат Ю. Е. Жлобанын карточкалы өстүр-гелер болуң дуржугалы-биле баштыкан.

Дуржугалын механиз-аторнун эвеносу ажалын арга-методун өскөсөр уаг со-нуургалын өөрчөп турар. Ю. Е. Жлобанын шкколаны беш чыдам эгештен бээр бир муң ажыг карточкалы бол-гаш нөгөз өстүрүлгөсү докт-кан. Могила об-ластин Кали-нин аттыг совхозуну бо мур-накчы уагтырлаа эвеносу эрткен чымыл бир тектар-дан 360 центер карточкалы алган.

(СЭТА).

«ВАГОНМАШ»
МАРКАЛЫГ

«АБАКАН-ВАГОНМАШ» бүдүрүгө каттыжышкында хөй чүк алып контейнерлер бүдүрүлгөсүн аймаалда дужааттыгынан СЭТА-нын корреспондентин А. Шиг-ленко диниалы турар. Ону шигээлде алгачкында соода яны-бүрү хемчээлде 40 муң контейнерлерин чуртук бүдү-рүгөлери чыл бурале алыр. Оларын кандыг-лаа транспорт-биле: демир-орук, далай, агаар транспорту-биле сөөртүрүгө таарымчалыг.

Ол каттыжышкы аар демир-орук платформаларын—контейнерлер сөөртүрүгө ботум сөөртүрү платформаларын бүдүрүп үндүрерин шиг-гээлде алган.

Абакан.

ЧИМИС
КООПЕРАТИВИ

Карачаево-Черкесскиде тур-густунга айма-агылар ара-зынын сад ажалынын кат-тыжышкынын чимистерин болгаш каттарын салдыг чет-кингө бугун чыл дургуулаа дужаар.

Эркен-Шахараа туттунган механизастаттынга соодакту-га бугун демир-орук состав-нын ишти хире чимистерин ху-де шыгжап, калагалар бол-ур деп СЭТА-нын коррес-пондентин И. Славин бижил турар. Честек-каттыг, череш-няны быжыгым сортары эр-те чалып бижил эгелээр, да-дазында грушаларын бол-гап абыктарынч бижар ээл-ээр.

Автономнуг областын беш колхозтары болгаш совхозтары ол каттыжышкыга боттары-ны саттарын дамчыдып бер-генер. Олар чаа чимисти-милаттар таргалгазынын пер-спективтер плагин ажалдап кылганар. Кооператива же-гүнери айма-агылар Ирак-кы Согуз чүккө, кара хөр-зүннуг энес куржагында бол-гаш Сибирини хоорайларыны чимистер дужаарынын хемчээ-лин бугун чартык катан ко-вездар деп корнерген.

Эркен-Шахар.

СЦЕНАДА—
«БАЯР»

Усть-Ордынск Бурят авто-номнуг округун суурларынче Улан-Удэнин «Баяр» деп унушшугу таңчы ансамбли айттымын.

СЭТА-нын корреспондентин Л. Чирепинотун дамчыта-ны-биле алырга, артистер өр-рустун бугу алаа районна-рын чурттакчыларында бол-гаш улаустарынын таңчыла-рын болгаш амыг уениң эс-та-ра араалыг таңчылар.

Бурятиниң чодалыкче коллективтери—Ангара чогу-нун иштинерин кезеде кү-нелдег адалчалар. Иратия-нык Х. Намсарев атыг ака-демистик иши театрынын, Бу-ратиниң опера болгаш балет театрынын база бир болгаш таңчынык «Байкал» ансамбли-нин артисттер боттарынын чаа-чаа ажалалар-биле алаа чорааш барганар.

Усть-Ордынск.

КАДЫКШЫЛ
АЛБАНЫ

Камчатканын эң-не согуз чүгүлде Пенжинский районуң төгүлде ажиттыгын эмгелег диниол тодалары болгаш эңирер эңчаа деригелер-биле хандыгын.

Коркя тунарында кадык камгаланынын албан черлер каала-биле хогун турар деп, СЭТА-нын корреспондентин М. Жилин чугаалап турар. Чурттакчынык суур бурзунаа эмгелег азы фельдшер пункту-зу, санитар постлары ажал-дап турар. Дык хой суураар-да кадыкшыл университеттер ажалдап турар.

Коркятын иш-биле кадык ко-вун оорук ишчилерине бара-ла болуру-биле мезиниңа отраттарын тургусуулаан. Олар ишчилерге веродел-биле док-тамаа чедип турараар.

Палана.

Чаа аппаратура

Кадык байлактарын шиг-гээлде тывар ажалларга үнөр чаргалдарын эвээжир дээр эртемденер чаа дериг-херек-селдерин чогаалдык кылмы ту-рар. Ижекс хоорайда маши-на тулушукун заводунуң кон-структорлар бөрөзү газ бол-гаш нефть шигилер тыварын-га дуулаар чаа аппаратураны когалган.

Ол аппаратураны массалым-биле бүдүрүп эгелээр.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫЛАР

Польшанын Каттышкан ажилчын партиязынын

съездизи

ЭДВАРД ГЕРЕКТИН
ИЛЕТКЕЛИ

ВАРШАВА. Польшанын Каттышкан ажилчын партия-зынын февраль он бирде ыла ажиттыгын VIII съездизинге илеткел кылтып тура, ПКАП ТК-нын Бирги секретары Э. Ге-рек польша коммунистерин ол шуугуна чедип алыгган че-динишкисин бугу талайыг хөөр болгаш түнөөр. Польша-нын иштики болгаш делегей байдалын үнелеп хөөр, партия-нын болгаш улусуң күнүренин политиказынын соругдарын, социализм тургузушкунуңа улам ыңайты депишкени, тө-рөөн чурттуң аймак чок по-руун болгаш чедикшикниң хөгжүлгөсүн хандарыг ажал-чорудуганын ылаа хевирле-рин болгаш агарларын то-дарадыр апаар деп меделгээ.

ТК-нын тезистерин съезд мурнуна бугу улус чугаала-жыл коргон, ажалын хоноар-лык бүдүрүлгөсүн болгаш хой-ништики илетиңи белик бол-гап, ол чорук чурттуң матери-алдыг болгаш моралдыг чаа үнелг чүдүлгөсүн көндөдө-ринге илг берген. Съездиге белеткелге бугу партия, ол ыкшак партия жеңиңу эвес-тер база киришкен.

Чедип алган дуржулгазынга даянган, социал-экономикиг программаны—бистик чурту-вука сайыраңгыг социализмг яннистелди тургузарынын стратегияны бистик партия-ныс күн-ажычын байдала ол чыл мурнуна ажалдап кыл-ган деп илеткелди чугаалап, ПКАП-тын аламы, чедип, съездизиниң айткан ула-нышкынын төрөөн чурттуң аажок улут чедикшиктерин хандарыг, бугу чоңа ажит-тирген. Ону оон соңгаар-даа уламчылаар бис.

1971 чылдан эгелээр боттук ажал төлөдери 50 ажыг хуу, социал төлөвирлер-биле кады боттук оругалар—барык 75 хуу өскөн. Тулут үлөтүрү-нүң хөгжүлгөсүн болгаш чуртталга тудуу дүргөткө-нүн ачымзыда 9 миллион хамааталар, тодаларыга чурттуң чурттакчыларыңа дортуң бир кезинде хойу чаа квартираларже көжүп кириң.

ПНР-да 450 хире улут бүдү-рүлгөдери туткан, а каш-лаа муң үлөтүрү объекттерин чарткан. 70 чылдарда нацио-нал орулга барык 85 хуу өскөн.

Партияның улутурү роло-социализмг тургузушкунуң кол барымдаалары деңгисини болуп турар деп илеткелди меделгээ. Чурт-туң амыралыгы партиянык ол ролон бижылган, сайы-раңгыялар херек.

Польшанын бугу-ле төөгүлүг дуржулгазында болуңуң тур-бар кол чатыг—чонун амы-ралынын аймак чок чоруу-нун болгаш тайбың байдала-рынын дугайында бугу хем-чег-биле сагыш салыры болур

деп, Э. Герек чугаалаан. Польшанын аймак чок чоруу-нун принципалдыг болгаш бузул-бас магадылаы ССРЭ-биле, Варшава Керээзиниң киржик-чилери бугу күнүрелер-биле эңселел болгаш кады ажалда-жылга болуң турар.

Ленинизм—бистик орук ай-тыр сымдыгы-тыр деп, ПКАП ТК-нын Бирги секретары онзалал меделгээ. Польша ажилчын шимчешкисиниң хөгжүлгөсүн Ленин аажок улут салдарын чедирген, Ле-нин Польшанын хамаарышпас чоруу-нун чүткүлүг жаңгалач-чызы, бистик чоңуустуң улут өңүңү чораан. Ленинизмниң өскөсүн дивес укур-дузаны чүд дээр, ажалчын аңгынын, бугу ажалчы чоннарнык эң-не амыралык эрге-ажыктарын, социал хөгжүлгөсүн дүрүм дугаарын оон алыргалап тур-рар болур деп, Э. Герек он-залал меделгээ.

Польша улустуң болгаш кү-нүрениң амыралык эрге-ажыктарына ССРЭ-биле на-йыраа эңселел болгаш кады ажалдажылга кол укур-ду-залдыг. Гитлержи эжелелден бистик чуртувусту хоостары-нын үзүндө уауң орус болгаш совет өске-лаа улустарын 600 муң ажыг оолдары ботта-рынын амы-тылганын тарыл-ганаар. Оларын маздыртып чорук полкитарынын сагыш-сет-кишкен, кажал-лаа аралып чытпес. Дайыннык эң берге чылдарында Совет Эжелелен күнүгү, эңселели Польша дээр туржун турарын чуга-лаан болгаш ол туржун дай-ын соодагы бугу уениң дур-гуулаа болуңуң политиказы-биле бадтыканын кажан-даа утпас бис. Оон ачымзыда тө-өгүлүг бээр чертеристик катан чедип ал, чуртуң индустрия-лаастарын боттандырып, чаа экономикаг күчүмү тургускан бис.

Дооступ турар он чылда Польшанын ССРЭ-биле хар-ылаалары улам сырыл эспө-төнип, акы-дуңма ийн партия-нык демикг хедикшиктериниң ачымзыда найыралчы ка-ды ажалдажылга шынар тала-зы-биле чаа дөңсөп көдүрү-гөниң чаагыл сеткил ханыш-кын-биле меделген тур мен деп, Э. Герек онзалал медел-гээ. Польшанын болгаш ССРЭ-иниң аразында эңселел, найыраа, кады ажалдажылга социализмг тургузушкунуң бугу дем каттыштыргалыкын күчүлүң чугула фактору. Евро-пага байлаады чогулалыг тургузарынын боттук чүлү болуп турар.

Улаустар аразында бузур-ежигеленип байдалы, бижыг-лаарында, Чер кырынга та-рынын бижылгазында улусту Польша улут улу-хуузын ки-рип турар. Делегейде дүш-күрүлү чорукту чавыралды-рар болгаш яны-бүрү ишти-

лел тургузулуг күнүрелер-би-ле дең эргелиг кады ажал-дажылганы калбартыр дээр чайгалын чок демисежин ту-рар бис. Ол демиселди бол-гаш чорудулгаларын түнеленинде СЭКП-иниң Л. И. Брежневтиң ады-биле чарылбас холбалаг Тайбың программаларынын ханы уткалыг идеяларын туруң турар деп, Э. Герек меделгээ.

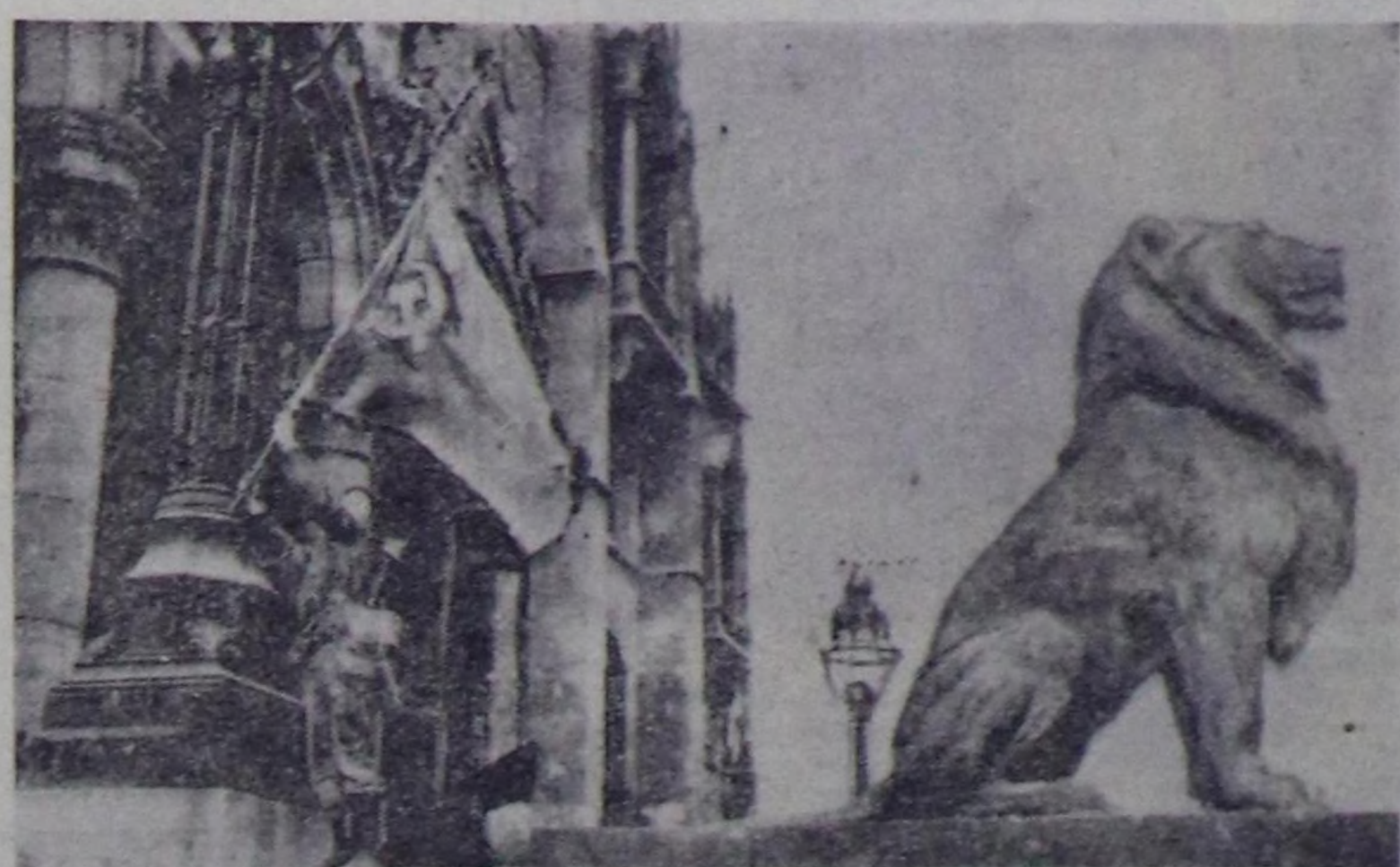
Политика талазы-биле дүш-күрүлүг чоруктуң чавыралды-кынын ханылаарында шериг талазы-биле дүшкүрүлүг чор-укту чавыралдыларын немээр кол укур-дузалыг болур ийик. Стратегтиг шаавар хал-дашкынык боо-чөпсөн кы-зыгарлар дугайында совет-америк 2-ги керээге эрткен чы-лын ат салганын илеткел-биле уткаан бис. Делегейниң ула-старынын манал турары ол кер-зени күшүг болурун бады-лаарын сонгаарлар дуга-йында АКШ-тын конгрессиң шиптирине мичагыш бөгүн чажок дүвүрүп турар бис.

«Правда» союнуң коррес-пондентиниң айттырларында чокта чаа харыларынга Л. И. Брежнев амыг уениң делегей байдалында ханы апа-ланы берген. «Тайбыңга ажиттыг кылдыр чоккоу үдө-бени боттук дык хой чүдө-лери Европада кылтып болур» деп оон бузурелнге бугун каттыжып турар бис.

Бистик партияныс марксизм-ленинизм идеяларын тур-гу-нуң адаанга тилтиң келген де-легейин коммунистг болгаш ажилчын шимчешкисиниң ча-рылабас кезээр-деп, Э. Ге-рек айткан. Ол шимчешкисиниң илдегит хангыс эвин бы-жылаары болгаш ишти энес соругалар дээр демиселге ка-ды хөдөлүшкисин дээр чай-галыш чок туржун турар бис. Тайбың, аймак чок чорук, ка-ды ажалдажылга болгаш со-циал депишкел дээр демисел-дин Берлин конференциязыга хулаң алыганын кады кыл-ган программаны күнүсөдирин-ге эң улут салышкыны ки-риң күзээр бис.

Польша хөгжүлгөсүн чаа чаладымын кирип турар. Сай-зыраңгыг социализмг илти-ледиң тургузарынын страте-гияын уламчылаар. Даяртыг хуңууске, бистерге болгаш бистик ажал-тодорерикке тай-кыс кесир үе болурунга бузу-релдег бис. Сырыл каттышкыл болгаш мерген хөдөлүшкисин, бистик эңселелдериниң, бистик социализмг күнүрениң бижылган тургаш, ол соруга-лың чедип алыр бис. Бистик партияныс илдегит оруктан бар чоруу, ыңчанга ажалчын аңгынын болгаш польша улус-тун мурнуна боттарымын хулаңгелесте ыңчалдыр билп турар деп, ПКАП ТК-нын Бирги секретары илеткелдини түнелениде чугаалаан.

(СЭТА).

Венгрияның найысылалы Будапештини немец-фашистиг
эжелекчилерден Совет Армияның хостаанындан бээр
35 чыл болган

ЧУРУНТА: совет дайынчыларнык венгр парламентиниң кырынга мыыл туту азып турган (1945 чыл).

ЧУРУНТА: Будапешт хоорайнык чаа туттунган чуртталга бажыңарынык нинти хевир. МТИ—СЭТА-нын фотозу.

АКЫ-ДУҢМА ЭП-СЕТКИЛ
КАТТЫШТЫРЫЛАГАЗЫ

Кампучиянык Национал камгаланышкынык Чынгыс-зай фронтунуң даргазы Кампучияны Улаус-революстуг чөвү-лөсүн дарагзы Хенг Самран боттадыр кампучия делега-циянык ССРЭ-ге албанын найыралчы аны-чоруу бузул-бас чадгыс ээтин болгаш акы-дуңмалык эп-сеткил каттыш-тырылажык байдалыга эркен.

Совет Эжелелин болгаш Кампучия Улаус Республиканын делегацияларынын аразыга Москвага чугаалажышкынар болган. Совет делегациянык СЭКП ТК-нын Чынгыс секретары, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумун Дарагзы Л. И. Брежнев баштаан. Совет болгаш кампучия улуту-кунуң чугаалажышкыныкы база бестелдери чуректин ханы-мында болгаш билишкисиниң байдалыга эркен. Чуга-лашкан бугу айттырлары дугайы үдө-бөлүлгөсүнүн бу-рун чадгыс ээтин ийи тааа меделгээ. Кампучия улустун төдөлүлгөсүн Совет Эжелелиге аны-чорууна хама-арыштыр делегейде делегейге үнелеп көрүшкисинде ол аны-чорук ийи улустуң аразында акы-дуңма найыралды биж-жылаарында, ССРЭ-ниң болгаш Кампучия Улаус Республи-канын аразында харылааларын бижылгазында база кал-бартырыг чугула үе-чаа болган деп онзалал меделгээ тур-рар. Чугаалажышкыныкын кол түнелелерин көдөлдөп тур-рар совет-кампучия документтерге, ол ыкшак экономикаг болгаш техниктиг кады ажалдажылга дугайында, культурага

болгаш эртемге кады ажалдажылга дугайында дутурула-ларга, салдыг-экономикиг харылааларга хамаарышкан са-дыг дутурулажык болгаш өске-лаа документтерге Мос-квага ат салганы билиңир болгаш.

Кампучиянык делегациянык жеңигишери-биле ужура-жышкыныкында совет кижилер 1979 чылдын январда Кампучиянык революстуг-патриотуг күнүренин, чөвүлүг-ти-лелестеңиң ийи байыр чадары турганар. Чынгыс ула-стерин бугу-чуртунуң дүжүгени демократиянык болгаш со-циал депишкисин орун-биле чурттуң Республказында таарышкы боттук байлааларын тургускан. Республказын найысылалы Пномпеньде эң беш 40 ажыг алаа ажалдап турар. Дашкында ажал чөй далай сүдүлөргө хулаң ал чедиптир. Кампучия ажал чөвүлүг Кампучия-биле Пномпеньде тулутурун демар-орукту ажалдаа кириң. Чурта 1550 школа ажалдап, оларда 500 муң урулар өрөөлүп турар. 25 эмгелден болгаш 80 амыг аңгыларын ажиткан. А өлүк-чүлгөсүн лектиң болуңуң кириңиңиң алаанга турган Кампучия айрыпай чокта-ла адалаа-хындиктелдиң аажок улут дегери болуп, алаа барык 3 миллион кижини ки-рип өлүгөрүп турган болгаш.

Чурту катан тургузарынын, чоңуң амыралын чогулту-дарынын, делегей реакциялыңдык хара сагыштыр ботталары-нда улут демиселди херээге аажок улут болгаш эп-сеткил-дин деткимчел база дуулаалык кампучия улуска көргүзүп турары дээр Совет Эжелелиге сеткилдиң дамында өлүк чедирешкисин Кампучия Улаус Республиканың делегациянык илергелгээ.

Г. ШИШКИН

(СЭТА).

ВАШИНГТОННУҢ ДИПЛОМАТТЫГ
ИНИЦИАТИВАЗЫНЫҢ БУУРААНЫ

ПАРИЖ. (СЭТА). Барыма күнүсүнүң АКШ-тын, Франциянын, Вели-кобританиянык, ГФР-ниң бол-гаш Италиянык дашкы ке-рестер министрлериниң ужу-ражышкыныкы февраль 20-де Бонна эртерерин саала-дан Вашингтонун дипломат-тык инициатива» дору-зу-биле буурап дүшөө. Барымын чуртук парлагалыкын аңгыдагы турары-биле алырга, ол ужуражышкынык Каттышкан Штаттар боту-нун барымын-европейк эңселел-леринге ийишкык кыл-гына, делегейин дүшкүрүлүг

чорууң чыгаргындарынык, Со-вет Эжелели-биле, социализмг өске чурттар-биле ажал-ишти харылдааларын кошкарыңче уланган Картериниң америк-териянык милитарист хө-дөлүшкисиниң оларын кичишкисин деп тургаш ол болур.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «Нью-Йорк таймс» союну мыеңа деп бижээ: «АКШ-тын европейк эңселелдериниң АКШ-тын соон эалеринден болгаш Совет Эжелелиге уауң Вашингтон-нун чоруулап турган тозааргай хөдөлүшкисиниң чоруула-рында ойталазы америк на-йысылала чөгөл төдүшкүнуң

болдурган. Франциянык шип-тирине Вашингтонун «ам-ла-тамын турарын» союу айткан.

ЛОНДОН. (СЭТА). «Европа биле АКШ-тын аразында хар-ылааларда эңселелдериниң калбарган» деп ажиттыг чүлү-гө эңиле «Салам таймс» со-лу «Афганистанда болуш-кынык Франция болгаш ГФР АКШ-тан өске үдө-бө-ула илдең-биле билиңирген деп, союу меделгээ.

БРЮССЕЛЬ. (СЭТА). «Эр-терериниң илемиң президент Картерин албалал тургашы Бонна барымын чүткү беш кү-нүрелериниң дашкы херектер

АКШ-ТЫҢ ПОЛИТИКТИГ

Антисоветизмниң тутунуң алаа-биле болуңуң чаа со-гулда кампанияны эгелээр президент Картерге дүшүртү-массалыг информациянык шы-ны-биле чугаалаарга, деңи-формациянык америк чөпсөк-херекселери антисовет ме-ге чүдүлгөсүн улаа-дараа үнү-лүрүп турар. Чижээлээр, «Ва-шингтон пост» союнуң та-йылбарлыктын Дон Оберло-фер болуңуң союнуңа «Иран кызматтарынык согу талазында совет шеригтерин улут өөр-дөлгөсүн болгаш оларын илеткелдериниң дугайында» чүлүзү АКШ-тын куралпарта-мисиниң түнелелде берил-лаап бижээ. Ол хоозу бол-лаа далай алаңга. Д. Обер-лофер оон ийи муң ме-ге чүдүлгөсүн бижээ. Чижээлээр, ге, кол өөрдөлгөсүн Иранга

политиктиг ийишкынык кы-ларыга ийикте, азы ол чур-те совет шап халлашкынык бестелзуринге ажитлап болу-р-деп, ол бижээ.

Барымын чүткүн номчукуу-н кара өжөктөр мегелээр дээр болгаш Совет Эжелелин мурну чүккө кожаларыга ха-маарыштыр оон политиканын баксырадынын оралла-жымышкында аңгыда «Ва-шингтон пост» союнуң та-йылбарлыктын демир-үжүң чүчү чөк башкы-н тургаш АКШ-тын агрессия политиканын чажыраңы, «чуртун байлаалык дуга-ында» конгресске Картерин чокта чаа чоруткан чатаам америк хой-иниңиң ула-тары чедип алыр. Иранга ха-маарыштыр—кыжанышкы-наран. Азиянык болгаш

САНДАРГАЙ ЧОРУУ

Чоокку-Чөөн чүткүн чурта-рында уауң чоруулап турар ка-нонкарларын америк поли-тиканын чөвүлүз ийи аяно-септер-биле кады 25 америк шериг корабларын моонээр. «В-52» деп америк стратегтиг бомбардажылар Иран кы-зыгарларын мырыңа чогуула-райынын кырында ула-чыңиң ужудушкунуң кылтып турар.

Ындыг байлааларда Ва-шингтонун пропаганда хө-дөлүшкисиниң мырыңа чад-гыс дай үнелеп болур. Чуга-лаа ийи бак политиктиг саваларга чорук дугайында бөсүп турар.

С. КУЛИК.

СЭТА-нын политиктиг та-йылбарлыкы.

ТРЭ-НИҢ ЭЭЛЧЕГАЛЫ
МЕГЕЛЭЭШКИНИ

АКШ-тын разведка органнын сая-түдүгө даянып алгаш массалыг инфор-мацияны америк чөпсөк-херекселери Согу-барымын Иран-биле кызыгарлаа совет ше-риттерин өөрдөп турарын дугайында диниалык илтирелеткен. «Шын» болу-р-биле совет-иран кызыгарлаа өөрдөмө кы-лып турар диниаларынын санын бешин айткан. Разведка органнын база ка-тал даянып алгаш антисовет ээлчегли ме-гелээшкисин авторлары ол өөрдөлгөсүн «Иранга политиктиг ийишкынык кы-лыр-биле, азы ол чурте совет шап ха-лаашкыны кылдыр-биле ажитлап болур» деп бадтыкканар.

Сөөгү үдө ымыг анымаг ме-ге дында-дылар америк албан органнын чре-к-тиказында чачыл болу берген. Ол орган-нар массалыг информациянык чөпсөк-херекселерин беш уауң билиңир-ле ме-ге чүдүлгөсүн берген, соң соода оларын тус-кай үлгөн барымдааг шыныг чүдүлгөсү кылдыр барымдаа болурун турарлар. Ы-ндыг ме-ге дындажыларын кара чынгыс үнөр дөзү ТРЭ бөсүп турар дээр кымга-даа чажыт болбас ужурау.

Совет Эжелелиге эжелекчи политика, колонизаторларын психологиян таары-лас деп ол хөй уаа меделген келген. ССРЭ өскөсүн черчеге-лаа, өскөсүн байлаак-рында чүткүлөй турар. Ол дугайың Каттышкан Штаттарга хамаарыштыр чу-гаалда болбас. Иранга совет кыжаныш-кын дугайында болгаш база ийиң хо-озу чүдүлгөсүн Картерин администра-цияны ол чурте болуңуң каржы-дошук ийишкынык америк шериг күчүң илти-ледиң турарын, АКШ-тын чугула эрге-ажыктарын камгаларынын алаа-биле Персия мугулдурун чурттарынык ишти-н херектеринге халлаардан киржире-бөсүп улаанымшыкы—агартыр дээр оралдажышкынык чажыраңы күзеп турар.

Чоокку болгаш Ортакан Чөөн чүткүн чурттарынын ишти херектеринге америк

холлаарлап киришкисиниң чүчү чүгө-те дилип турарын ол чурттарың Улаустары ботуңуң дуржулгазына шеп көргөткөн. Чоокку Чөөн чүч айттарың таарыштыр шиптирлериниң орунта олар Иранга-дин болгаш Египеттиң деңсөөсүн амер-ик шериг баазаларын алгашар. Амы үдө-ле Суэцтин, Келанын, Сомалин, Оманниң болгаш Сауд Аравиянык деңсөө-көзлөринге АКШ-тын шериг баазаларын тургузар дугайында чугаа бөсүп турар. «Дүргөн харын бээриниң күштерин» тур-гузарынын эргөжөк чугулажыкын дугайында айттырың амы-биле чугаалажы көрүп турар. Ол күштерин кол соругалы болла Чоокку Чөөн чүч чурттарынын ишти ке-рин аргазы болгаш АКШ-тын импералист эрге-ажыктарын камгалары болур.

ССРЭ-ниң дашкы политиказын кар-жы-биле кыжыдып турар ТРЭ-ниң хө-дөлгөсүн Иранни чыгаңга база чоруула-турары, а ол ыкшак оларын чуртунга ха-маарыштыр совет политиканын амы утка-зын чедир билп алырын күзөөлү турар албанын чамалы иран ажалдажылар ол хөп-мөгөсүн түнелениң албанын ме-гел-ледерин кылтып турары улустуң ичире-гейин хаара туткан.

Иранга Совет Эжелели найыралды кады кожа-кезбө догунажыкын, оон түскүз догунажы чоруу болгаш хамаарышпас чо-руу хулаңдеп көөрүң илтирелди турары ийи билдиргил болган. Бистик ымыг поли-тикамың Иранни америк чөңгөзөш-кисинге таарышкан берге үдө болгаш Картерин администрацияга АКШ-тын импералистг чүткүлгөсүн уауң Совет Эжелели шыныг савгаларынын кылган үдө көргүсүн. Иранни Согу-Барымын кызыгарынын чогуулаа совет чөпсөк-херекселери шимчешкисиниң дуга-йында америк дындажынык чөвүлү совет органнык шиптирлерин-биле дүзүп халлаар.

(СЭТА).

В. И. Лениннің төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 110 чыл оюнго

Улус айма-агында бектик мергежилди кааарларын белеткээрине болгаш эртем талазы-биле шийилдерини хөгжүдө-

БАШТЫНЧЫНЫН
ЮБИЛЕЙИНГЕ

Улут баштыгы болгаш баш-
кы В. И. Ленинни төрүттү-
нгөн хүнүндөн бээр 110 чыл
оюнго тураскааткан «Ленин-
низм — бистин үенин револю-
шчу туу» деп темага лектор-
ларын бүгү-эвилел семинары
Шушенское болуп эркен.
СЭКП Красноярск крайкому,
Бүгү-эвилелди болгаш
РСФСР-нин «Билиг» нийтиле-
дерини баштаар черлери ону
организастаан.

СЭКП Шушенск райкомунун
секретары Л. А. Мухомедов
чутазалаш, крайнын районун
экономиказынын болгаш кул-
туразынын сайдыралынын,
моон сонгаар хөгжүлдээнин
дугайында чымчаланарга чу-
галап берген.

Партия дугайында Ленинни
өөредиг талазы-биле СЭКП
ТК-ның чамында Нийтиле эр-
темнерини академиязынын
партия төгүзүгүн кафедразы-
нын удуруткучу, төгү эртем-
нерини доктору, профессор
К. И. Суворов, «СССР-ге сай-
зыраңгай социализм тургуска-
ла» — Ленинни идеяларын бот-
танышканы деп лекцияны
«Вопросы философии» журна-
лды кол редактору, философия
эртемнерини доктору, профес-
сор В. С. Семенов, «Сибирь
шөлүлдөгү В. И. Ленинни
теоретиктиг ажил-чорудулга-

зынын дугайында» Краснояр-
скини медицина институту-
нун марксизм-ленинизм кафе-
драсынын доцентин, төгү эр-
темнерини кандидаты П. И.
Мешалкин болгаш өскөр-дээ
лекцияларын семинарга ном-
чаан.

Бүгү-эвилел семинарын
киржикичтери боттарынын
ажылынын арга-дуржулагын
солушкан.

В. И. Ленинни шөлүдгө
үзгүдө чурттап, ажалдап,
дыштанып турган черлеринче
семинарын дыңаакчылары
экскурсиялап, улут башкыны
революшчу ажил-чорудулга-
нын дугайында билин улам
хыргаладып, байыткан. В. И.
Ленин Шушенское улут
ажылды кылган, анза мар-
ксизмин теориязынын айты-
рыларын хөгжүдүүгүн тала-
зы-биле үчүн ажал ажалдары-
ны бөлжөз.

Тыва АССР-ден 60 семинарга
9 лектор киришкен, олар В. И.
Ленинни амыдыралынын,
ажыл-чорудулгазынын дуга-
йында эргежок чутула били-
ни, материалдарын алган.

И. БАЛДИР.
Чөөн-Хемчик районун «Би-
лиг» нийтиледе организация-
зынын баштаар черини
даргазы, семинарын кир-
жикизи.

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

Бөгүн
эгелээр

Америк хоорай Лейк-Плэ-
сиде бөгүн XIII кышкы Олим-
пий оюннарын байыргы
ажыдышканы болур. Ол
Олимпиадага киржирилгэ 36
чурттарын шийилдек коман-
далары мында шагда-ла чедип
келген. Олимпиаданын байыр-
гы ажалдышканы бөгүн бо-
лур-дээ болза, а шайбалыг
хоккей ойнаар спортчулар бот-
тарынын олимпий оюннары-
нын түнел ужуражылгала-
рына киржир эрге дээш спорт-
чу демисилин дугун-не эгелээр.

КЫСКА
МЕДЭЭЛЕР

СССР-ниң шийилдек коман-
дазын хоккейчилери бирги
оюнунда Япониянын шийилдек
команданын чигири-биле удуш
алган.

Кышкы Олимпий оюннары-
нын эртер сууржугагы Лейк-
Плэсидеги үзгүдө чурттаакчы-
ларынын саны чутга 2 муң
800 кижи, а Олимпий оюнна-
рыннын үзгүдө оон аалчыла-
рынын саны олардан барык 20
катап хей болуру көрдүгүн ту-
рар. Ам Лейк-Плэсиде 2 муң
ажыг Олимпий оюннарын
киржикичтери болгаш ол мар-
гыдааларны чырыдары-биле 3
муң ажал журналистер чедип
келген.

Бо хүнүрдө мында кончур
эки, аас агаар тургустунган.
Лейк-Плэсиде моон мургуна
1932 чылда база Олимпий
оюннары болуп эртен. Бо
хүнүрдө ол сууржугаштын
кудучуларында бо чылдын
чайынында бистин Төрөн
чуртувустун наймысала —
Москвага болуп эртер Олим-
пий оюннарын сүй-белекте-
рин хей-биле садип турар. Ону
журналистер, спортчулар, ту-
ристер канчаар-дээ аажок улуг
совуурга-биле садип ап ту-
рарлар.

Т. САРЫГЛАР.

Мячилик хоккейге Улут-Хем
районун бирги чери дээш
школаларын маргылаазы
Шагаан-Арыгга болуп эркен.
Анаа он бир команда кириш-
кен.

Спортчу демисилин түнел-
де Шагаан-Арыгтын № 2
ортуман школалык коман-
дамы бирги черин алган.
ВЛКСМ райкомунун болгаш
районунуң улус өрөөнине ка-
дангыны шийилдек кубог-биле
шанаткал. Ийги черин Ак-
Туругун, үшкүзүн — Чааты-
нын спортчулары ээлээр.

М. ТАРТАН-ООЛ.

ОЛИМПИАДАГА ТУРАСКААТКАН

Мячилик хоккейге республи-
канын бирги чери дээш мар-
гылаа бөгүн «Ал-Довуракка
эгелээр. Тыванын спортчулары
ол маргылаазы америк хоорай
Лейк-Плэсиде бөгүн
ажыттылар XIII кышкы Олим-
пий оюннарына тураскаадып
турарлар.

А эртен дыштаныр хүнүрдө
республика маргылаазына
киржир эрге дээш шийилдек
маргылаалар болуп эркен.
Ак-Довуракка республиканын
«Спартак» эки тура спорт ния-
тилерини командалары бот-
боттарынын аразында ужура-
лып, республика маргылаа-
зын ол нийтилдери кайы
команда киржирин алереткен.
Анаа Кызылдын спартакчыла-
ры эки белеккенгенин көргү-
зүп, шупту командаларын ут-
каш, бирги черге үнгөн, ол
эргени алган.

Республика наймысалагына
Монгун-Тайга, Эрзин, Өвүр
болгаш Улут-Хем районнарын
хоккейчилери чыгып келген,
база республика маргылаа-

зына киржир чыгыс коман-
даны алереткенер. Маргыла-
азынын бирги түнүдө Эрзин
районун хоккейчилери Өвүр-
дүн спортчулары-биле ойнааш,
оларны 4:3 сапта тилеэн.

Ийги хүнүдө Монгун-Тайга-
дан келген оолдарын база
шак-ла мында сапта тилеэн,
ийн хүнүн түнел-биле чы-
гыс-дээ аштырышканы чок
чоруп турганнар.

Ханмы чүвени үшкү хүнүн
оюннары шийилдээр турган.
Анаа эрзинчилер Улут-Хемин
хоккейчилери-биле ойнаар
турганнар: Ыналда-дээ ол
ийн командалар оюнуну түнел-
де маргылаа эгелескенде-
илден аларган. Улут-Хем ра-
йонун хоккейчилери хары-
салга чок чоруп көргүзүп,
маргылаазынын эгелээр шакты
эртеннини соонда 20 минута
болгаш келгенер. Ычангаш
судья коллегиясы ук коман-
даны аштырышканы таварыш-
кан деп санааш. Эрзин ра-
йонун спортчуларына база бир
урут санын немей бижээр. Ы-
чангаш эрзинчилер болуп эр-

кен маргылаага чыгыс-дээ
аштырышканы чок ойнап, рес-
публика маргылаазына кир-
жир эргени чалап алган.

Болуп эркен маргылаага
эрзинчилер Александр Ху-
раган-оол, Игорь Ламажан,
Андрей Саган олар эки ой-
наан.

Ак-Довурак хоорайга бөгүн
экскурсия киржир эргени Чөөн-
Хемчик, Барыш-Хемчик, Бай-
Тайга, Эрзин районнары,
Кызыл, Ак-Довурак хоорай-
лары шийилдек командалары
чедип алган. Ычангаш бо
команда эрзинчилер чылда
республика чемпиону атты
чедип алыр дээш бот-боттары-
нын аразында ойнаарлар.

Эртен чылын болуп эркен
маргылаага Чөөн-Хемчик ра-
йонун хоккейчилери — бирги,
Ак-Довурактын спортчула-
ры — ийги, Барыш-Хемчик ра-
йонун спортчулары — үшкү че-
рлерин ээлээр. Бо чылын
шак ол командаларын белет-
кен, база багыт эвес.

В. КЫРГЫС.

ЧУРКТА: Кызылга болуп эркен шийилдек маргылааларыннын үзгүдө. Авторнун фотозу.

«ИСКРА» КУДУМЧУЗУНДА БАЖЫН

Бо лектин эгесинде Ленинни «Искра» солуну чажы-
ды-биле парлал турган типографияга хамааржыр дер-
жерекселдерини сөөдүгү үдө дилеп тыпкан. Оларнын
аразында чазынар станок, ажалчыларнын херексе-
лери, мебель, бажынын деригелери, аяк-сава бар.
Музейге «он келген тыштарын дузасы-биле эрги
бажын катап тургустунуп турар.

В. И. Ленин билингир чы-
даган-биле бүгү-орус политик-
тиг «Искра» солунун Россия-
га бирги чажыг типографиязы
кайда турарын илеткелгени
аалар арта чок болган. «Ис-
краны» дузасы-биле Россияга
ийн типография тыптын келген,
анза «Искраны» № 10, 11 ду-
гаарларын, брошюраларын,
хей санын листовкаларын
парлаанын В. И. Ленин би-
жээр.

Оон бир типографиязы ам
биске билингир. Ону 1901

чалдын апрельде Кишиневтин
Подольская кудумчузунда Фе-
дор Тимофеевич чазанылга
мастерскаяныгга организаста-
таан. Маана Г. В. Плеханов-
тун «Оон ынай чүү болурул»,
Н. К. Крупскаянын брошюралары,
В. И. Ленинни «Демонстрациянын эгеси» деп
ажылы болгаш элээр кыш
кыгырларын, листовкаларын
парлаан. Кишиневтин типо-
графиязы бир чыл хире ажал-
даан, ыччала-дээ Россияныг

пролетариатынын революшчу
демисилинге оон кириген үдү-
биче эвес.

Кишиневтин «Искра» кудум-
чузунун № 37 бажында ам
Молдавиянын Коммунисттик
партиязынын төгү музейини
салбыры ажыттыган.

Музейини ажалдакчылары
улут төгүдүгү ужуру-дуза-
лыг документалары, матери-
алдарын тыпар, чыр талазы-
биле кызыма ажалдакчылар.
Фондуза 42 муң хире эт-херек-
селдер, элчилер, документи-
лар, материалдар бар. Олар
эртем талазы-биле шийилдек
чорудуларын чутула чүдө-
дөр болуп — деп, эртемден
секретары Иван Васильевич
Писмак чуталап турар.

Төгүчүлери болгаш исх-
лерини дилээшкенин ам-дээ

уламчылавышкан. Хуу библио-
текага К. Маркстын «Капитал-
изм» бирги үндүргүзгөсү ты-
ылган, мында народник Лени-
кага авторнун бижээс сестери
(авторнун) бар болгаш.

Ужудук Котосовтун өт-бү-
лөз «Правданын» бирги ду-
гаарын шыгжал чораша. Пен-
сионер П. Ф. Рыбалченко му-
зейге Бессарабияга чажыг
байдалга ажалдап турганнар-
нын фото-чуртун экелген.
Оларнын долчу намырларын
толарларын ол дузалаан.

В. И. Ленинни төрүттүнгөн
хүнүндөн бээр 110 чылга
музейини ажалдакчылары ам-
гы үдө белеккенер турар.
«Искраны» чажыг типо-
графиязынын бажыны чаз-чаз
экспонаттар-биле долдуруп ту-
рар — деп, музейини кол шыг-

жакчызы Л. А. Минин чута-
лаан. «Россияга марксисти-
к партиянын тургузарыг» «Ис-
краны» ролю, «Искраны» тар-
дынын оруктары болгаш
аргалары, «Искраны» — бистин
хүнүрдөгү кыдыр деп тема-
тиктиг көргүзүлгөни калбар-
тыр.

«В. И. Ленин маана чурт-
тап, ажалдап чораша» деп кө-
жөр делеткени белеткени.
Молдавиянын хоорайлары
болгаш суурларын ол кезин
чоруптар. Байтайгы үнүш-
күнү Котосов хоорайге чор-
улар көрдүгөн. Эртем ажал-
дакчылары Кишиневтин шко-
лаларын Ленинни ыччала-
рыг киржир, Владимир Ильи-
чын амыдыралы болгаш
ажыл-чорудулгазынын дуга-
йында уруларга олар чута-
лап бээрлер.

В. ДЕНИСОВ.
Кишинев.

БАШКЫЛАРГА
ЧЕТТИРДИМ

Тес-Хем районун Самгал-
дайга септеге тууду участо-
гуна чазыкчылап, турар
кижи мен. Уруларын иези
Давыдына хей чылдарда са-
ды черинге аштакчылап кел-
ген болгаш пенсияге үнө-дээ
ажылында ам-дээ хевээр.
Уруларын шупту 8 кижи
өөрөнпир бөрсип, ажалдаары
ажылдап чорурлар. Бистин
уруларын Самгалдай орту-
ман школалыгга өөрөнпир доос-
тулап болгаш оон үдөй тех-
никун, институттарга кирип,
тускай эртемнерин чедип ал-
ган ажалдап чорурлар.
Олар Москвадан, Иркутски-
ни, Кызылдан институттары-
на кирер аргалыг болганнар.

Мен хуула уруларын дуга-
йында мактаныр-дээ дээш
эвес, эн биче урууус Самга-
лдайгга школалыгга 8 класста
эки өөрөнпир турары дээш ала-
кеси бистеге школанын ди-
ректери черинден өөрү четтир-
генин бижини номчааш,
уруларын кижиндип, оларын
күш-ажыла ылак болурунга,
саган сорулгазы дээш бижыг
туруштуг, чоуну херезге
бердинген кылдыр кижизде-
рине башкыларын кириген
үдүгүн бодал ор мен. Ын-
чангаш оларнын ажылыга
ада-не хууу-биле өөрү чет-
тирбестин-дээ аргазы чок.

О. КАРА-ООЛ.

Эмчиниң сүмези

ДИШ ААРЫН БОЛДУРБАЗЫ

Чамдык кижилер демей-ле
дээр, дүжүп каар болгада
урутар дикжи каазазын
хорра чүү боор деп бодар-
лар. Ол шын эвес, чаш дыш-
терини аарыл эгелер бээр-
нин баштайгы демектери көс-
түп кээр билек, ону үдө-
ретпей эмээр херек. Холун
эрттирилеш, ыччала-дээ, э-
нээр аарышкыг, оон ула-
мында уругун чүрээ-дээ ча-
даттастай бээр.

Уруларын дыштери аарыш-
чорук халдавырыг аарылар-
ын болгаш организмеге өске-
дээ аарыларын тыымалдыг
болур. Эрте чаштан дик үр-
лөп, оон уламчандан турдурган
соонда дыштерини шын эвес
үндүрер ийиле дыштер аразы-
нын туружун-дээ шын эвес
болдурунтар.

Уругун дикжи кадык чаа-
гай болдурур дие, даразын-
да чуруну сагыр херек: ону
ламык-ла халдавырыг аары-
лардан камгалаар, күш-кул-
туралар, чурттап турар че-
рлерини аарышкыг-биле че-
релерин уругун аарг агаарга
үргүлү селгүстедип, дадык-
тырар, уудуларын болгаш
чегерлерини хүн чуртун
шыгыш сагыр.

Киж чам дачыштыр дикжи
камгалаарын, шын эверин
бүдүмелдерин алыр. Би-
нин кижини 3-тен 6 харга че-
дир эи-не язы-бурр чегер-
биле чегерер херек. Анаа ар-
галыг-ла болза сүт болгаш сүт-
тен кылган продуктуларын
көвүдөдир бээр, алыз-бурр во-

гааларын, фруктуларын ол-ла
бодун чиргир болгаш кара
лаб-биле чегерер. Ол бүгү
чегерин бээр хемчээли мын-
дыг хүндө 700 граммдыг
эвээр эвес сүт, 35—45 г то-
рог, 10 г сметана, 5—8 г биш-
так, 30—50 г кара лаб, ак
хлеб 120 г, 200 г ногаа аймаа,
200 г картофель, 100 г чаа
фрукт, 90—100 г хире эт,
бүдүн чартык дагаа чургазы,
30—60 г балык, шай шопула-
зын 6 ишти ак чигир, 1—2 хире
конфета, 40 г крупа, бобы
азы макарон кыдыларын (ха-
йыдырып, белеткен кээрге
200 г болур).

Дик эмчилер уругун 6-
дан 12 хар чедир үзгүн сол-
тулга үзгүн дээр. Ол үенин дур-
гузунда бичин кижини 20 д-
жынын орунуга үер 28 д-
жыг чоруту солтур.

Бир эвес бичин кижини
дикжи чогутур үзгүдө дүжүге
эмчиге аларган турдурар хер-
ек. Чамдык дикжи уру дүш-
кестин соонда үер анше
шайыктаар болгаш дыштер
аралыгын ден дескини уруур.
Ычангаш ада-нелер уругун
дыштерини солтун үер ү-
енин кичээшгелди хайгаарза
эки.

Дижээр дик аргалыг-ла
болза дүжүгү үзгүдө дүжүге
эки. Чамдык ада-нелер уру-
гун дикжи аарыл-дээ турда эи-
чилтес, «амей-ле дүжү бээр»
дээш херекке албас. Дижээр
дикш тоймагалаттын аараан-
да дээ-ле дүшпес. Ындында
үдүп олурар дик дүрген-не
үштүнүп алырын орадашкан.

зыг дүрген үер, ыччала-дээ
оон мургуна дүжүгү ужуруу
оон мургуна болур. Оон ула-
мында дески эвес, катташкан,
корзатар диктиг алаарын
бир чылдагыны ол. Оон «ла-
мынаан анык киж эчоксу-
нуп, мыдыг дыштерин эттерер
дээш ортодон-эмчиге бээр
ужура-дээ таваржыр.

Дыштер солчулазынын ү-
згүдө уругун ады-тем чирпи-
нин чуртун эки сагыр хер-
ек. Ол үдө чегме белок ай-
маа эвээр эвес азы улеводтар
көвүдөй бээр болза дыштер
карып, үрелпир эгелээр.

Киж хей-ле чигирин чег-
мер, ылазын ак чигир, дал-
тадан, яны-бурр кругалар-
дан кылган чегмер чигеш, сүт,
товрог, эт аймаа, эки дайлап
чир чегмерин эвээр эгелээр
болза, анше карнес тыптып,
аарып эгелээр. Аргалыг-ла бол-
за эки дайлап чир чегмерин
көвүдөдирге даг дыштерини
бижыг болурунга дузалаар.
Киж чегин таарыштырып
чиген тууду дышти кампап,
кадык эдилээр. Ычангаш
уругун дикжи үргүлү хай-
гаарал, аары берзе эмчиге да-
рымы чегерер дээрини ужуру
ол.

Кадык, дески дыштер чүлө
кижини аары хевирин каас-
тап турар эвес, үнү, сөстү
шын алазынга, организме
чегин эки хуудуларынга чу-
гула херектиг.

А. НОСКОВА,
дик эмчи.

АГААР

Кызылдың агаар станциязы-
нын медээни суугаар алырга
бөгүн республикага шокор бу-
луттаар, чагбас. Яны-бурр ут-
ланышкынын хаттыг күжү
кошмак. Агаарын температу-
ры барын талакы район-
нарга 20—25, өске арктиана-
рынга 12—17 градус соок бо-
лур. Автооруктарга көстүрү
500 метр.

Кызылгга шокор булуттаар,
чагбас. Яны-бурр утланыш-
кынын хаттыг күжү кошмак.
Агаарын температуразы 27—
29 градус соок болур.

телевидение

ФЕВРАЛЬ 13-ТЕ
БЫРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастыг
программа. 10.50 — Эртенги
гимнастика. 11.15 — «Ленин
Полыда». Урун-чечен фильм.
12.50 — Омон хоорайга мотор
будурер каткышкышканын
Култура ордузунуң үзгүдө
хожум херекселдерини оркес-
стрини концерт. 13.25 —
Медээлер. 13.30—15.40 — Чап-
сар.

КЫЗЫЛДАН
15.40 — «Орус дүл өөрөнпир
турар бис». 20-ти телекитээл.

МОСКВАДАН
16.00 — Медээлер. 16.20 —
«Будалеш». Документалдыг
фильм. Немед-фашист эже-
лектерден хостаанынын 35
чыл оюнго. 16.50 — «Шыды-
раа школазы». Эгелер чорур-

ларын казы. 17.20 — «Сээ
Ленин библиотекка». «Күрү-
не болгаш революшча». 17.50 —
«Харышлар, горнистер».

КЫЗЫЛДАН
18.20 — «Соок-Ирей, кайда
сен?» Ойнарактар телефиль-
ми. 18.35 — Телемедээлер.
18.50 — «Бистин почтагы». Да-
мчыдылга. 19.10 — «Дем
катыштырылганы». Докумен-
талдыг фильм. 19.30 —
«СЭКП-нин XXV съездинин
шиитирини — амыдыралы». Да-
мчыдылга. 20.00 — Теле-
мээлер. 20.10 — Чарлаалар.

МОСКВАДАН
20.15 — Бөгүн делегейде.
20.30 — «Мат Палым ырлаар». Фильм-концерт баштайгы
көргүзү. 21.05 — «Алкоголизм».

Эмчиниң бөсөдэзы. Дамчы-
дылган Ю. В. Беляничко
чорурар. 21.35 — «Кежээ ки-
жи, азы ажал-херек мастер-
ден коргар». Телеиниң баш-
тайгы көргүзү. Автору —
А. Писарев. 22.30 — «Уе. Ни-
формастыг программа. 23.15 —
00.15 — XIII кышкы олимпий
оюннарында. Хоккей. СССР-
ниң шийилдек командасы —
Япониянын шийилдек коман-
дазы. Чансаары — Бөгүн де-
легейде. Информастыг про-
грамма.

НИПИГ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
18.20 — В. Моцарт. Польша
оркестриниң күтүлдээде
№ 20 симфония. Дирижеру —
Е. Максимюк. 19.00 — «Ам-
яктарын адрестери».

КЫЗЫЛДАН
20.15—21.30 — «Матвей Ко-
женикинни амыдыралы». Те-
ле-шын. 2-ти сериязы.

Редактор В. С. ШАРВАН.

КИНО

ФЕВРАЛЬ 13-ТЕ
«НАЙРАЛ»: «Тайганын
тоожузу» 9.30, 11.20, 13.10,
16.30, 18.30, 20.50. «Най
Пьер» 15.00 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Кымыл чечек-
чиге» 10.00, 11.